

Знайомство з доповіддю митрополита Кирила породжує багаті асоціації. Пригадуєш, наприклад, історію кріпацтва в Росії, скасованого на кілька століть пізніше, ніж у багатьох інших країнах Європи, а потім відновленого у ХХ столітті; історію гонінь на старообрядців, греко-католиків, баптистів; «русифікацію» Прибалтики та Грузії за царських і радянських часів та багато іншого. Тепер з'явився ще один захоплюючий сюжет: «Як у Росії скасовували Всезагальну декларацію прав людини».

На закінчення процитуємо російського правозахисника Вадима Прохорова: «Права не можуть бути зайвими. А от засилля однієї конфесії може призвести до того, що церква володітиме зайвими правами. До того ж, у нас багато структур, крім РПЦ, які хотіли б обмежити права громадянина. Але що взагалі може бути вище, ніж права людини? Нічого» (Газета “День”. – 2006. - № 63).

*П.Крالیук**
*о.Онуфрій (Я.Хаврук)***

Конфесійний конфлікт в Острозі у просторі загальноукраїнської ситуації

У кінці 2005 р., напередодні виборів до Верховної Ради, районний центр Рівненської області, місто Острог стало місцем гострого конфесійного конфлікту між прихильниками Київського й Московського патріархатів. Цей конфлікт мав не лише суто конфесійні, а й чітко виражені політичні аспекти. Тому до Острога була привернута увага різних сил. Про цей конфлікт говорилося в засобах масової інформації (як України, так і Росії), сюди приїжджали “прихильники православ'я” з різних регіонів нашої держави. Зрештою це питання стало предметом розгляду на Верховній Раді.

Фактично підґрунтя цього конфлікту сягає початків української незалежності, коли в нашій державі почали паралельно діяти структури Української Православної Церкви Київського та Московського патріархатів. Незважаючи на те, що більша частина православних віруючих виявляє свою прихильність до Київського патріархату, переважна кількість храмів все таки опинилася в підпорядкуванні духовенства Московського патріархату. Острог у даному випадку не став винятком. Тут два православні храми контролюються УПЦ МП. Це - величний Богоявленський собор, пам'ятка архітектури середини ХУ ст., а також Свято-Воскресенська церква. Щодо вірних Київського патріархату, то вони змушені були задовольнятися невеликою капличкою. Рішення ж про почергове богослужіння у Богоявленському соборі духовенство УПЦ МП виконувати не збирається. Деякі вірні УПЦ КП навіть їздять на богослужіння в села, де наявні зареєстровані громади цієї церкви.

Рано чи пізно ця диспропорція повинна була дати про себе знати. Сталося це в той момент, коли Московський патріархат в Україні вже не мав такої підтримки з боку влади, як раніше. 17 жовтня 2005 р. більшість членів парафіяльної ради Свято-Воскресенської церкви разом із настоятелем прийняли рішення перейти до Київського патріархату. Про дане рішення швидко довідалися прихильники Московського патріархату. 23 жовтня (це була якраз неділя) вони прибули на богослужіння до Воскресенської церкви. Були це переважно священики Московського патріархату з Рівного, ченці Межирицького монастиря, власне, люди, що не мали відношення до даної парафії. Заїжджі гості організували ніби парафіяльні збори і заявили, що Свято-Воскресенська церква й надалі залишається за Московським патріархатом. Щоб уникнути небажаних наслідків, місцева влада вирішила тимчасово припинити функціонування храму.

Своєрідної кульмінації конфлікт досягнув 29 жовтня. Цього дня в Острог мав приїхати патріарх Філарет й служити вечірню у Свято-Воскресенському храмі. Того дня з самого ранку до церкви почали підтягуватися священнослужителі Московського патріархату зі своєю паствою. Приїхали вони з Рівненської, Хмельницької та інших ближніх областей. Також майже всі монастирі Московського патріархату в Рівненській області прислали своїх людей. Прибули також ченці й з Почаївської лаври. Найколеритніше виглядали “захисники православ'я” з південних регіонів України - Одеської області та Автономної Республіки Крим, які представляли організацію “Прорив”. Серед гасел, які вони висували, були “С нами Бог и Россия”. Про замовність цієї акції свідчило те, що відразу ж вранці 29 жовтня біля Свято-Воскресенського храму з'явилося чимало кореспондентів різних телеканалів, у т.ч. й телеканалу “Россия”.

Цікаво, як ця подія була представлена засобами масової інформації. Зрозуміло, російське телебачення подало її в тому плані, що, мовляв, в Україні відбувається переслідування “канонічного” (тобто російського) православ'я. Приблизно в такому ж дусі передали інформацію про конфесійний конфлікт в

* Проректор з наукової роботи Національного університету “Острозька Академія”, д.філос.н., проф.

** Єпископ Вінницький УПЦ КП.

Острозі телеканали, помічені в симпатіях до Партії регіонів. А самі “регіонали” почали активно використовувати цей конфлікт, щоб заробити собі політичні очки перед виборами. За їхньою ініціативою у Верховній Раді була створена тимчасова комісія, яка нібито мала розглядати питання “порушення свободи совісті”.

Щодо українських телеканалів, які декларують нейтралітет і об’єктивність, то вони подали інформацію про конфесійний конфлікт у Острозі в примітивному й фактично необ’єктивному плані. Кореспонденти вихоплювали фрагментарні, сенсаційні моменти, які не відображували суті конфлікту. Не розкривалася ця суть і в коментарях.

Висвітлення на українських телеканалах конфесійного протистояння в Острозі аж ніяк не сприяло його нормалізації. Не продемонстрували українські журналісти й державного мислення, чого, до речі, не скажеш про їхніх російських колег. Останні дуже добре при висвітленні острозьких подій відстоювали великоросійську державну позицію.

Незважаючи на протистояння, Рівненська обласна державна адміністрація 8 листопада 2006 р. видала розпорядження про передачу Свято-Воскресенської церкви громаді УПЦ КП. Зрозуміло, це розпорядження не визнало керівництво Рівненсько-Острозької єпархії УПЦ МП, яке пішло на ескалацію конфлікту, яка здійснювалася в кількох напрямках.

По-перше, з допомогою заїжджих священиків, ченців та мирян, а також відверто кримінальних елементів чинилися різноманітні конфлікти навколо Свято-Воскресенського храму. У результаті цього тут стало неможливим проведення богослужінь. Незважаючи на незаконність таких дій, місцева влада фактично зайняла позицію нейтралітету, не захотівши відстоювати законні інтереси віруючих УПЦ КП.

По-друге, духовенство УПЦ МП в даній ситуації активно залучало політиків, зокрема, з Партії регіонів. Як зазначалося, “регіонали” намагалися підняти “острозьке питання” на Верховній Раді, а під час передвиборної кампанії в Острог приїжджав Т.Чорновіл, який мав на меті відвідати Свято-Воскресенську церкву. По-третє, здійснювалися різноманітні пропагандистські акції, що мали на меті виправдати дії священнослужителів УПЦ МП й, відповідно, компрометувати вірних УПЦ КП.

По-четверте, прихильники УПЦ МП звернулися до суду, щоб визнати незаконним перехід громади Свято-Воскресенського храму до Київського патріархату.

Всі ці дії були добре сплановані й профінансовані. При цьому вражає некомпетентність (свідома чи невідома) представників судової влади. Наприклад, 10 січня 2006 р. Рівненський міський суд в складі судді Бердія М.А. при секретарі Литвиненко Ю.П. без представників громади Свято-Воскресенської церкви УПЦ КП прийняли рішення про визнання недійсними їхніх зборів від 17 жовтня 2005 р. При цьому одним із аргументів цього рішення було таке: “Пунктами 43,50 постанови Священного Собору Православної Російської Церкви від 7 липня 1918 року, яким УПЦ керується до цього часу, передбачено певний порядок скликання та проведення парафіяльних зборів, який було порушено”.

На сьогоднішній день Свято-Воскресенський храм не функціонує, його громада не може задовольняти свої релігійні потреби. При цьому навколо храму й далі провокуються конфлікти. Немає також визначеного судового рішення щодо цього храму.

На жаль, описана ситуація є далеко не поодиноким в сучасній Україні. Приблизно така сама доля спіткала інші громади, які захотіли відійти від Московського патріархату й перейти до Київського.

Острозький та подібний йому конфлікти дозволяють зробити наступні висновки:

За роки незалежності не без підтримки влади в Україні розвинулася й закріпилася свої позиції конфесійна структура УПЦ МП, яка стала своєрідною “державою в державі”. Її представники, використовуючи значні фінансові й медійні ресурси, підтримку іноземної держави - Росії, а також окремих політичних сил (Партії регіонів, Комуністичної, Соціалістичної та інших партій) дозволяють ігнорувати законодавство, провокувати конфлікти і т.ін. Ця конфесійна структура перетворилася в деструктивну силу, яка в ряді моментів загрожує суспільній стабільності й національній безпеці України.

Гілки української влади (законодавча, виконавча і судова) не є достатньо компетентними в релігійних питаннях. До того ж, вони часто стають на захист УПЦ МП, ігноруючи як принцип свободи совісті, так і реальні національні інтереси України.

На сьогоднішній день в Україні не існує умов та механізмів (правових і політичних), які б забезпечували цивілізований, безконфліктний перехід релігійних громад від однієї конфесії до іншої. Тому вести мову про реальну свободу віросповідань, свободу релігійної організації в даному плані не доводиться.